

[KOVAČNICA] O lastninskih pravicah

Ali lahko tudi pravnik dobi Nobelovo nagrado za ekonomijo?

Lastninske pravice, ki so dobro opredeljene in učinkovito varovane, so ključne za delovanje tržnega gospodarstva. Slabo definirane lastninske pravice omejujejo svobodno gospodarsko pobudo in zmanjšujejo motivacijo za podjetniško dejavnost. Negotovost, ko gre za varovanje lastninskih pravic, zvišuje transakcijske stroške, to pa negativno vpliva na družbeno blaginjo. Dobro definirane lastninske pravice so pomembne, tudi za učinkovito delovanje cenovnega mehanizma, saj le interakcija med dejanskimi lastniki zagotavlja, da so pri ponudbi ali pri povpraševanju upoštevani vsi interesi udeležencev v menjavi.

Pot iz revščine

Težave z opredelitvijo lastninskih pravic in njihovim varovanjem se pogosto poudarjajo kot razvojno vprašanje v najbolj revnih gospodarstvih. Revni kmetje v tretjem svetu, ki obdelujejo zemljo, kot bi bila njihova, a njihova lastninska pravica ni registrirana niti varovana, živijo v stalni negotovosti, nimajo dostopa do posojil in so prikrajšani za kakršnokoli investicijsko dejavnost. Podobno so slabo varovane lastninske pravice revežev razvojno vprašanje pri vzdrževanju in gradnji bivališč ali proizvodnih obratov. Če naj bo lastninska pravica dobro varovana, mora biti najprej nedvoumno zabeležena v zemljiški knjigi ali kakšnem drugem registru, uveljavljanje te pravice pa mora ščititi tudi državni pravni sistem.

Perujski ekonomist Hernando de Soto že več let opozarja, da je pravno varstvo lastnine državljanov najpomembnejši

korak, ki ga morajo narediti najrevnejše države, da bi se izkople iz revščine.

Napihnjeno bogastvo

Po De Sotovem mnenju je za sedanjo globalno gospodarsko krizo delni vzrok neustrezna opredelitev lastninskih pravic izvedenih finančnih instrumentov.

V nasprotju z drugimi oblikami lastnine, ki je ustrezno registrirana, kar omogoča pregledno trgovanje, premoženje v obliki izvedenih finančnih instrumentov (derivativov) ni registrirano nikjer.

Slaba opredelitev lastninskih pravic povzroči slabo delovanje cenovnega mehanizma in tako se na trgu lahko kopiči finančno premoženje dvomljive vrednosti. V nerazvitem svetu slabo opredeljene lastninske pravice revežev znižujejo vrednost njihovega premoženja, v razvitem svetu pa slabo opredeljene lastninske pravice nad finančnim premoženjem pripomorejo k temu, da je to premoženje prevrednoteno.

V obeh primerih je treba iskati rešitev bolj na področju prava kot na ekonomskem področju.

Na okrogli mizi na letošnjih dnevih pravnikov se je profesor Marjan Senjur vprašal, ali bi lahko spominsko Nobelovo nagrado za ekonomijo dobil tudi pravnik. Če jo je letos dobila politologinja, že pred tem tudi psiholog in naravoslovec, bi lahko glede na povezanost prava in ekonomije prišel na vrsto tudi pravnik. Menim, da je predvsem področje opredelitve in varovanja lastninskih pravic tisto, kjer lahko pravniki dosežejo Nobelovo slavo na ekonomskem področju.

Slovenija kot

manj razvita država

Ko gre za varovanje lastninskih pravic, je Slovenija bližje tretjemu svetu kot razvitim gospodarstvom. Iz sistema, kjer so bile lastninske pravice na proizvodnih sredstvih namenoma zamegljene, da si je državno lastništvo lahko nadelo prijaznejši obraz, se le počasi prebijamo proti normalnemu sistemu. V zadnjem času se mi zdi, da celo stopicamo na mestu. Ali se je povečala pravna varnost manjšinskih delničarjev? Ali se je povečala verjetnost, da bo posameznik dosegel varstvo svojih lastninskih pravic po sodni poti v doglednem času? Ali je kaj večja verjetnost, da se lastnina, ki je pridobljena z zlorabo položaja, vrne prejšnjim lastnikom?

Da je odgovor na gornja vprašanja nikalen, ni največja težava. Bolj skrbi to, da ni večjega zavedanja o varovanju lastninskih pravic v družbi. Vsi imajo veliko povedati in predlagati o funkciji, smotru in pravični razdelitvi lastnine. Le malokdo pa daje prednost procesnim pravilom in ravnanjem, ki naj zagotovijo pravno varnost lastninskih upravičenj. Če varovanje lastninskih pravic ni urejeno v razvojnih, strateških in proračunskih dokumentih, potem je iluzorno pričakovati spremembo v ravnanju in ukrepanju.

Ko bodo v razvitih gospodarstvih popravili pravila, ki urejajo mednarodno finančno poslovanje, in ko se bo sistem dovolj očistil, da bo svetovno gospodarstvo v novi konjunkturi drvelo naslednji krizi naproti, bomo pri nas še vedno zapleteni v mrežo nejasnih posttranzicijskih lastniških razmerij. Še vedno se bomo ukvarjali s tem, kateri minister naj uveljavlja

Stran / Page: 14

Doseg / Reach: 53000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 563 cm²

2 / 2

državna lastninska upravičenja v določenem podjetju ali finančni instituciji, kdo je v imenu države odgovoren za poslovanje podjetij v državni lasti in kateri direktor, čeprav manjšinski lastnik velikega podjetja, se lahko vede, kot bi bilo celotno podjetje njegovo, kateremu pa to ni dovoljeno. ●

► Ocenite komentar, napišite svoje mnenje: www.finance.si/komentarji

► Komentarji izražajo stališča avtorjev, in ne nujno tudi organizacij, v katerih so zaposleni, ali uredništva Financ.

► Matej Kovač je direktor za tuje trge v podjetju IUS Software.

►► **Ko gre za varovanje lastninskih pravic, je Slovenija bliže tretjemu svetu kot razvitim gospodarstvom.**